יאיר עילם 1.7.26
כל הזכויות שמורות

החופשה של אפרים

מוקדש: למטפלים שאיש אינו רואה, ולאנשים שהם ממשיכים לאהוב, גם כשהזיכרון כבר אינו יודע את שמם.

בוקר אחד ישב אפרים מול המחשב בחדר עבודתו וניסה לכתוב סיפור. אחרי שעה הצליח לכתוב רק את הכותרת. מתחתיה כתב: "פרק ראשון". אחר כך מחק גם אותה.

באותו רגע נכנסה רבקה, אשתו, נשענה על המשקוף והתבוננה בו כאילו הייתה רופאה שבאה למסור אבחנה.

"אפרים," אמרה, "אתה נראה כמו אדם שזקוק בדחיפות לחופשה".

אפרים הרים גבה.

"ממני בעיקר".

"סוף־סוף את אומרת משהו הגיוני".

"אני רצינית," אמרה. "תיסע לכמה ימים. אני אשאר עם המטפלת. אנחנו נסתדר".

"אנחנו"?

"אני והמטפלת".

"ומה איתי"?

"גם אתה תסתדר. חוץ מזה," הוסיפה, "לראות את הפרצופים שאתה עושה כל היום, לא עושה טוב לאף אחת מאיתנו".

אפרים גירד בראשו. משהו כאן היה חשוד, אולי עירוי הברזל האחרון עשה לרבקה יותר מדי טוב. היא תמיד אמרה שהרופא במרפאה נראה צעיר, שרמנטי וחתיך, חשב אפרים. נכון, הוא נשוי עם שלושה ילדים. אבל ממתי עובדות קטנות כאלה עצרו רומן דמיוני אצל אישה עם דמנציה?

"יודעת מה," אמר בזהירות, "אני אחשוב על זה".

"תחשוב מהר," אמרה.

"אני אפילו אחפש חברה למסע".

"תמצא חתול," אמרה. "בני אדם רק עושים צרות".

יומיים אחר כך הודיע אפרים חגיגית: "החלטתי". רבקה אפילו לא הרימה את הראש.

"אני טס לרומא".

"תהנה".

"לחודש".

"יופי".

"אולי קצת יותר".

"תביא קצת עתיקות".

"אני נוסע לרומא".

"נו, אז שלא יהיו מלוכלכות".

אפרים כבר התחיל להיעלב. הוא בנה בראשו סצנה שלמה, רבקה אמורה היתה לפרוץ בבכי. לומר שלא תסתדר בלעדיו, לבקש שלא יעזוב.

במקום זה היא אמרה: "כשאתה חוזר, תביא גם פרמזן".

אפרים הזמין כרטיס פתוח במחלקת עסקים. בגילו החליט שמגיע לו שלפחות מישהו יגיש לו קפה במקום שהוא יגיש אותו לאחרים.

הוא שכר דירת Airbnb ליד מזרקת טרווי. אם כבר נוסעים לחלום - אז עד הסוף. הוא אפילו החליט לזרוק מטבע למזרקה, אולי תצא משם ג'יני איטלקייה קטנה. לא בשביל אהבה, בשביל שתבשל.

הטיסה עברה בשלום. שירות הליווי בשדה דילג איתו מעל כל התורים. אפרים הרגיש לרגע כמו מנכ"ל גדול של חברה קטנה. הוא אפילו השאיר בכוונה את הטלפון הנייד בבית, "אין טלפון," אמר לעצמו, "אין חדשות, אין תרופות, אין קניות, ובעיקר אין שאלות כמו שטפת ידים". רק הוא, ורומא.

נהג המונית עשה שלושה סיבובים מיותרים בכביש הטבעתי. "אני מראה לך את רומא," הסביר.

"אדוני," אמר אפרים, "בקצב הזה תראה לי גם את נאפולי".

הדירה הייתה מקסימה. בעלת הבית הייתה איטלקייה מחויכת בשם לוצ'יה. רק פרט אחד היה מוזר, בסלון עמד וילון גדול שחילק את החדר לשניים.

"אפרים," אמרה במבוכה, "יש לי בעיה קטנה".

אפרים כבר הכין את עצמו, בטח אין מים, או חשמל.

"אחותי חלתה".

"אוי".

"הייתי אמורה לעבור אליה".

"אוי".

"אז אם לא אכפת לך"...

"אוי".

..."אני אשן בסלון יומיים".

אפרים הביט בה. היא לא נראתה כמו רוצחת סדרתית, גם לא כמו כייסת מקצועית. היא דווקא נראתה כמו מישהי שיודעת להכין פסטה טובה.

"בסדר," אמר.

"ובתמורה," הוסיפה, "אני אבשל לך כל יום".

עיניו של אפרים נצצו. מאותו רגע לא עניינו אותו לא הקולוסיאום, לא הוותיקן ולא מיכלאנג'לו. רק הצלחת.

"אז מה תרצה לאכול"?

אפרים לא היסס: "מרק עוף עם קניידלעך".

לוצ'יה קפאה: "סליחה"? אמרה.

"קניידלעך".

"זו מנה איטלקית"?

"לא".

"אז למה ביקשת אותה ממני"?

"כי בבית הכול בטעם קארי".

לוצ'יה הביטה בו כאילו נחת זה עתה ממאדים. "ברומא," אמרה בעדינות, "אנשים מבקשים פסטה".

"אפשר לשים קניידלעך על הפסטה"?

בדיוק אז שמע אפרים קול רחוק: "אפרים"!, הקול התחזק, ועוד פעם "אפרים"!

מישהו טלטל אותו, "לוצ'יה?" מלמל.

"אפרים"! הוא פקח עיניים.

מולו עמדה רבקה, לידה המטפלת ההודית ושתיהן דחפו אותו.

"אמרתי לך!" צעקה רבקה, "הוא לא מגיב"!

המטפלת כבר התכופפה אליו. "תעשי לו הנשמה! מפה לפה" צעקה רבקה. "אולי זה אירוע מוחי"!

אפרים התיישב בבת אחת, "לא!" צעק, "אל תעשי לי הנשמה"!

"אתה בסדר?" שאלה רבקה. אפרים הביט סביב, אותה כורסה, אותו מחשב ואותו חדר עבודה.

רומא נעלמה, גם לוצ'יה, גם מזרקת טרווי, אפילו הקניידלעך. רק המטפלת נשארה. רבקה הביטה בו בדאגה ושאלה: "על מה חלמת"?

אפרים חייך חיוך עייף, "על חופשה".

"איך הייתה"?

"האוכל היה מצוין".

"איפה היית"?

"ברומא".

"עם מי"?

אפרים שתק רגע ואמר: "איטלקייה אחת וג'יני נחמדה".

רבקה הנהנה. "ידעתי".

"מה ידעת"?

"שגם בחלומות שלך אתה נוסע בשביל האוכל". היא הושיטה לו את כוס התה.

"אפרים".

"כן"?

"בפעם הבאה שאתה נוסע לחופשה"...

..."כן"?

"תיקח גם אותי".

אפרים חייך, "ברצון" אמר.

"לא בגלל רומא".

"למה"?

"כדי שגם שם יהיה מי שיזכיר לך לשטוף ידיים".

אפרים צחק והפעם, לשם שינוי, גם רבקה צחקה איתו.

החופשה לא הייתה ברומא, היא נמשכה פחות מחמש דקות. אבל לרגע אחד קטן, אפרים הפסיק להיות מטפל, וחזר להיות אדם שמותר לו לחלום.

למחרת בבוקר אפרים קם עם החלטה. החלטות בגילו, היו דבר מסוכן. לרוב הן החזיקו מעמד רק עד הקפה הראשון של הבוקר ולפעמים עד שרבקה שאלה איפה אמא שלה. אבל הפעם הוא הרגיש רציני. הוא יֵצא לחופשה: לא לרומא, לא לחודש ולא עם איטלקייה שמכינה קניידלעך.

חופשה קטנה בת יום אחד, טוב אולי חצי יום או של שעה וחצי, אם תהיה בעיית פקקי תנועה. הוא ישב במטבח, פתח מחברת ישנה וכתב בכותרת:

תוכנית חופשה
מתחת כתב:

1. לא להיות בבית.
2. לא לענות לשאלות.
3. לא להכין תה.
4. לא לחפש נעליים, משקפיים, תרופות, או רופא שרמנטי.
5. לא להרגיש אשם.

בסעיף החמישי הוא נעצר, העט רעד מעט בידו. אחר כך מחק את הסעיף. זה מסוג הדברים שאי אפשר לבקש מוקדם בבוקר.

רבקה נכנסה למטבח עם החלוק הכחול, שקנתה בשוק הפשפשים לפני עשר שנים במבצע.

"מה אתה כותב"?

"סיפור".

"על מה"?

"על אדם שיוצא לחופשה".

"מסכן," אמרה, "אשתו כנראה קשה".

"אולי".

"הוא אוהב אותה"?

אפרים הביט בה: "כן" אמר.

"אז שיישאר בבית".

"אבל הוא עייף".

"כולם עייפים," אמרה רבקה, "גם אני עייפה ממך". היא התיישבה מולו. "מה יש לאכול"? שאלה.

"ביצה".

"רכה"?

"אם תרצי".

"קשה"?

"גם אפשר".

"אני רוצה טוסט".

אפרים קם.

רבקה הביטה במחברת שלו. "אל תכתוב שאני מעצבנת" אמרה."

"לא כתבתי".

"אבל חשבת".

"כן".

"זה מותר," אמרה. "מחשבות עדיין לא צריך לשטוף עם מים וסבון".

המטפלת ההודית, ששמה היה זלדה, הגיעה אליהם לפני שמונה חודשים. רבקה קראה לה כל יום בשם אחר: פעם רינה, פעם מרי ולעיתים קרובות - "הצעירה הזאת שמסתובבת לי בבית ושמה עליך עין, תזהר!".

אפרים לא נפגע, הוא כבר הבין שמה שרבקה אומרת זה: האם אתה עדיין אוהב אותי?

גם זלדה לא נעלבה, היא אמרה לאפרים פעם: "כשמישהו שוכח את השם שלי, אני מרגישה שאני יכולה להתחיל את היחסים שלי איתו כאילו רק עכשיו הכרנו, יש בזה אלמנט של הפתעה חדשה".

אפרים, לעומת זאת, התחיל כל יום מאותו מקום: עייפות. עייפות מסוג שלא גורמת לבן האדם לישון, עייפות כרונית שמשפיעה על הגוף והנפש. עייפות של אדם שיודע בדיוק היכן מונחות התרופות, אבל כבר לא זוכר איפה הוא הניח את עצמו.

באותו בוקר, כשהכין לרבקה טוסט, השתדל מאוד שלא יהיה שרוף, אבל גם לא "חי", זלדה נכנסה למטבח ואמרה: "מר אפרים, אתה צריך לצאת".

"גם את"?

"כן".

"זו קנוניה"?

"כן," אמרה בשלווה. "קנוניה של שתי נשים שרוצות שתפסיק להסתובב בבית כמו זומבי".

רבקה צעקה מהסלון: "אני לא בקנוניה! אני המנהלת"!

זלדה חייכה ואמרה: "תצא היום לשעתיים".

"לאן"?

"לים, כן. תשב, תשתוק ותסתכל".

"ומה אם היא תצטרך אותי"?

"אני כאן".

"ומה אם את תצטרכי אותי"?

"אני אתקשר".

"ומה אם אשכח את הטלפון"?

"אל תשכח".

אפרים חשב שזה רעיון מבריק, ולכן חשד בו מיד. הוא יצא מהבית בשעה עשר עשרים ושלוש, לא עשר וחצי. הוא הרגיש כמו אסיר שמשתחרר מהכלא ומקפיד לזכור את השעה המדויקת שבה העולם נפתח בפניו. במעלית פגש את השכנה מהקומה הרביעית.

"אפרים! לבד"? אמרה.

"כן".

"קרה משהו"?

"לא".

"אז למה לבד"?

"אסור לי"?

"בטח שמותר, פשוט לא ראינו אותך בלי רבקה כבר שנים".

"כמה שנים"?

"אני כבר לא זוכרת, מה שאומר שעבר הרבה זמן".

הוא חייך. כשיצא לרחוב, האור סנוור אותו. אפרים חשב לעצמו: העולם ממשיך להתנהל כרגיל בלעדי. אנשים הלכו, מכוניות נסעו, כלבים גררו את בעליהם. איש לא ידע שאפרים יצא לחופשה, וזה העליב אותו קצת. הוא לקח מונית לים.

הנהג שאל: "לאן"?

"לים".

"איזה חוף"?

אפרים פתח את הפה, וסגר. הוא לא חשב על זה. כל השנים האחרונות כל יעד בחייו היה ברור: קופת חולים, בית מרקחת, סופר, בדיקות, הבית. ים היה מושג רחב מדי.

"לא משנה," אמר. הנהג הסתכל עליו במראה ואמר: "אדוני, זה משנה, אחרת אקח אותך לראש הניקרה".

הוא ירד בחוף הראשון שהנהג בחר. קנה קפה הפוך, ישב על ספסל והביט בגלים. בתחילה לא הרגיש כלום, ואז התחיל להרגיש לא נוח, וחשב שהוא שוכח משהו. ופתאום חלחלה בו המחשבה שהוא לא שוכח כלום, וזה היה מבחינתו גרוע יותר.

הוא הוציא מכיסו את המחברת וכתב: **הים אינו שואל אם שטפת ידיים.** זה מצא חן בעיניו ולכן הוסיף: **הים גם איננו יודע איפה התרופות.** הוא כמעט צחק ואז הטלפון צלצל. אפרים זיהה שיחה נכנסת מזלדה והלב שלו החל לדפוק בקצב מואץ: "מה קרה"?

"כלום".

"אז למה התקשרת"?

"רבקה רוצה לדבר איתך".

"קרה משהו"?

"לא. היא אומרת שקרה משהו שלא קרה".

"זה כבר קרה".

זלדה העבירה את הטלפון. "אפרים!" קולה של רבקה נשמע חד.

"כן"?

"איפה אתה"?

"בים".

"עם מי"?

"עם הים".

"אני לא מכירה אותה".

"זאת לא אישה".

"אתה תמיד אומר את זה בהתחלה ואז מופיעה ג'יני קטנה".

"רבקה"...

"אתה נהנה"?

אפרים שתק. זו הייתה שאלה פשוטה, אבל הוא כבר שכח את משמעות המילה הנאה. "אני מנסה", אמר.

"אז תנסה טוב," אמרה.

"מה"?

"אם כבר יצאת, אל תשב שם עם פרצוף חמוץ, גם לים יש רגשות".

הוא חייך ושאל: "את צריכה משהו"?

"כן".

"מה"?

"שתחזור".

אפרים עצם עיניים.

ואז רבקה הוסיפה: "אבל לא עכשיו".

הוא פקח אותן. "לא עכשיו"?

"לא. עוד מעט, זלדה מכינה לי תה יותר טוב ממך".

ברקע נשמע קולה של זלדה: "זה לא נכון, גברת רבקה".

"זה כן נכון," אמרה רבקה. "אצלו בתה, יש טעם של אשמה".

אפרים צחק. היא ניתקה. הוא נשאר עם הטלפון ביד. בפעם הראשונה מזה זמן רב, הוא לא מיהר לקום. אחרי שעה קם והלך לאט לאורך הטיילת. אפרים הביט בזוגות צעירים, ברצים, באנשים שישבו מול הים ללא דאגות. על ספסל אחד ישב איש מבוגר עם כלב חום, הכלב נראה עצבני, האיש נראה נשוי.

"יפה היום," אמר האיש.

"כן," אמר אפרים.

"אתה לבד"?

"כן".

"גם אני," אמר האיש. "אשתי בבית עם מטפלת".

אפרים הביט בו. האיש חייך ואמר: "אני מזהה את ההליכה".

"איזו הליכה"?

"הליכה של מטפל שקיבל שעתיים חופש ולא יודע מה עושים איתן".

אפרים התיישב לידו. "קוראים לי אפרים", אמר.

"ברוך".

"ולכלב"?

"זה לא כלב, זה בוקסר עם תסביך של פיל. קוראים לו נפוליאון". נפוליאון נהם.

"גם אשתי עם דמנציה," אמר ברוך, כאילו דיברו על מזג האוויר. אפרים שתק. "בהתחלה חשבתי שאני אנהל את זה," המשיך ברוך. "אני הייתי רואה חשבון. מספרים, סדר, קלסרים. חשבתי שגם את המחלה הזאת אפשר לסדר בתיקייה".

"ואפשר"?

"בטח. רק שהתיקייה עולה באש כל יום". אפרים כחכך בגרונו, וצחק צחוק מהוסס. אחר כך שניהם שתקו מול הים. לפעמים שני אנשים זרים מדברים טוב יותר מבני משפחה, כי הם לא חייבים להעמיד פנים שהכול בסדר.

"אתה מרגיש אשם כשאתה יוצא?" שאל ברוך.

"אשם?! אני מרגיש אשם גם כשאני בשירותים יותר משלוש דקות".

ברוך הנהן, "אתה צריך חופשה".

"אמרו לי".

"לא חופשה מאשתך".

"אז ממה"?

"מהאפרים, שחושב שרק הוא יכול להחזיק את העולם".

אפרים הסתכל על הגלים ואמר: "ומה אם באמת רק אני מחזיק"?

ברוך ליטף את נפוליאון ואמר: "אז העולם במצב יותר גרוע ממה שחשבנו".

הם צחקו שניהם ונפוליאון נבח נביחת הסכמה מלאה.

כשחזר הביתה, רבקה ישבה בכורסה. זלדה קראה עיתון במטבח. הבית עדיין עמד, שום דבר לא התמוטט. אפרים כמעט הרגיש מיותר.

"רבקה," אמר, "חזרתי".

היא הביטה בו ואמרה: "מאיפה"?

"מהים".

"הלכת לים"?

"כן".

"בלי לומר לי"?

"אמרתי לך".

"לא נכון".

"דיברנו בטלפון".

"אתה יכול להמציא מה שאתה רוצה. אני לא זוכרת".

הוא נאנח. רבקה הסתכלה עליו רגע ושאלה: "נהנית"?

"קצת".

"יופי".

אחר כך הוסיפה: "אל תעשה מזה הרגל". הוא חייך ושאל:
"את רוצה תה"?

"לא".

"עוגה"?

"לא".

"אז מה"?

היא הושיטה יד. "תשב רגע". אפרים התיישב לידה. רבקה הושיטה יד ואחזה בידו. לא חזק, לא כמו פעם, אבל מספיק כדי שיבין שהיא יודעת שהוא חזר, גם אם לא ידעה בדיוק מאיפה.

"אפרים," אמרה.

"כן"?

"אם אני אומרת לך לצאת, זה לא כי אני לא צריכה אותך". הוא הביט בה. "זה כי אני לא רוצה שתמות לי בסלון מרוב דאגה".

הוא בלע רוק. "את זוכרת שאמרת לי לצאת"?

"לא".

"אז איך את יודעת"?

"אני לא יודעת," אמרה, "אני מרגישה".

לזה הוא לא מצא תשובה. רבקה לחצה את ידו מעט. "אבל בפעם הבאה," אמרה, "תביא גזר".

באותו לילה אפרים חזר לחדר העבודה, הוא פתח את הקובץ הריק במחשב וכתב: **החופשה של אפרים**

ואחר כך: **אדם אחד רצה לברוח לרומא, אבל גילה שגם הים במרחק מונית מהבית יכול להיות יבשת אחרת, אם בבית מחכים לו אנשים שאוהבים אותו. ובכל מקרה יתכן שמתקיימות שתי מציאויות זו לצד זו במקביל: גם רע וגם טוב באותו הזמן.**

אחר כך חשב על: רבקה, זלדה, ברוך ונפוליאון, על לוצ'יה הדמיונית שלעולם לא תכין לו קניידלעך ועל עצמו וכתב שורה נוספת:

לפעמים חופשה אינה מקום אליו נוסעים. לפעמים היא הרגע שבו מישהו אומר לך: גם אתה קיים.

מהסלון נשמע קולה של רבקה: "אפרים"!

הוא עצם עיניים, "כן"?

"שטפת ידיים לפני שחשבת"?

אפרים חייך, "לא" אמר.

"אז תשטוף. מחשבות לא נקיות עושות צרות".

הוא קם, רחץ ידיים, וחזר לכתוב.

למחרת בבוקר אפרים לא חיפש כרטיסי טיסה, גם לא דירות ברומא, הוא אפילו לא פתח את אתר חברת התעופה. במקום זה, הוא הכין לרבקה תה.

"שטפת ידיים?" שאלה.

"פעמיים".

"יופי," אמרה. "לא כולם לומדים". היא לגמה מהכוס, עיקמה את האף ואמרה:

"חסר סוכר ולא מספיק חם".

אפרים הוסיף כפית סוכר ועכשיו היא אמרה: מתוק מידי. הוא חייך. פעם היה מתווכח: היום כבר ידע שיש מלחמות שלא נועדו לניצחון, אלא רק כדי לומר לאדם השני: אני עדיין כאן, לצידך.

אחר הצהריים ישבו שניהם שותקים במרפסת. למעשה, רבקה כבר רפרפה זמן רב בין הזיכרון המועט שעדיין נותר, לבין אפלה מוחית.

אבל הייתה רוח קלה, ציפור נחתה על המעקה. שניהם הביטו בה. "איזו ציפור זאת?" שאלה.

"אני לא יודע".

"אז נחליט".

"איזו"?

"ציפור של חופשות".

אפרים צחק.

"יש דבר כזה"?

"עכשיו יש".

היא הביטה בו רגע ארוך, "תגיד"...

"כן"?

"אנחנו מכירים"?

השאלה הזאת כבר לא דקרה אותו כמו פעם. הוא לקח את ידה.

"עוד לא," אמר בחיוך. "אבל יש לי הרגשה שאנחנו בדרך להיות חברים טובים".

רבקה חייכה אליו כאילו פגשה אותו בפעם הראשונה. "אז נעים מאוד," אמרה.

"נעים מאוד," ענה. והם לחצו ידיים. באותו ערב פתח אפרים שוב את המחשב. בפעם הראשונה מזה חודשים, הוא לא כתב על דמנציה - הוא כתב על אהבה. לא על אהבה צעירה, לא על אהבה שמבטיחה נצח, אלא על אהבה שמוכנה, בכל בוקר מחדש, להכיר את האדם האהוב כאילו זו הפגישה הראשונה. הוא כתב את המשפט הראשון:

"יש אהבות המבוססות על זיכרונות משותפים, ויש אהבות גדולות יותר - כאלה שממשיכות להתקיים גם אחרי שהזיכרונות עוזבים".

אפרים קרא את המשפט פעם אחת ולא שינה בו אפילו מילה.

מן הסלון נשמע קולה של רבקה: "אפרים"!

"כן"?

"מי אתה"?

הוא קם מן הכיסא, ניגש אליה, התיישב לידה ואחז בידה. "אני עדיין לומד," אמר ברכות, "אבל אם תרשי לי, הייתי שמח להיות האיש שיאהב אותך גם היום".

רבקה לא ענתה, היא רק סגרה את אצבעותיה על ידו. לפעמים היד זוכרת את מה שהמוח כבר אינו מצליח לומר. ואולי, חשב אפרים: זאת בדיוק ההגדרה של אהבה. לא לזכור את כל השנים שהיו, אלא לבחור מחדש, בכל יום, להישאר.

סוף ואולי גם התחלה.

יאיר זינם
2026

: